

Управління освіти і науки виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради
Інформаційно-методичний центр
Івано-Франківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №6 ім. І. Ревчука

Показовий урок
**«Узагальнення вивченого з теми
«Лексикологія»»**

Підготувала
учитель української мови та
літератури
Голодюк Ірина Романівна

Івано-Франківськ
2011

Велоурок

Тема уроку. Узагальнення вивченого з теми «Лексикологія»

Мета: поглибити знання учнів з вивченої теми, повторити відомості про лексикологію як найбільш динамічний рівень мови, узагальнити теоретичні знання з розділу, удосконалити вміння правильно виконувати лексичний розбір слова; розвивати аналітичні здібності школярів; виховувати бажання пізнавати нове, наполегливо навчатися та вести здоровий спосіб життя.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань.

Міжпредметні зв'язки: історія, географія.

Засоби навчання: індивідуальні картки для самостійної роботи, картки для словникового диктанту, підручник (Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. І. Пентилюк, І. В. Гайдаєнко, А. І. Ляшкевич, С. А. Омельчук. За заг. ред. М. І. Пентилюк. – К.: Освіта, 2006. – 272 с.)

Методична література: Федоренко В.Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 424 с.

«Вивчаємо українську мову та літературу»,

«Українська мова та література»,

Український правопис. – К.: Наукова думка НАН України, 2010. – 286 с.

Хід роботи

I. Організаційний момент

II. Перевірка виконання домашнього завдання

(Учні зачитують слова, підібрані за темою «Сучасна спортивна лексика», та лексичний розбір одного з них)

III. Повідомлення теми та мети уроку.

Мотивація учнів

Вчитель. Сьогодні на незвичайному «велоуроці» ми пригадаємо вивчений матеріал за темою «Лексикологія». Для цього необхідно пригадати групи слів за значенням, походженням, стилістичним вживанням, активну і пасивну лексику. Крім цього, ви зможете удосконалити свої вміння правильно виконувати лексичний розбір слів. Щоби ефективно організувати роботу під час уроку, запишемо наші завдання на дошці.

(Учень записує завдання на дошці:

- пригадати вивчений матеріал;
- повторити лексичний розбір слова;
- підготуватися до контрольної роботи;

IV. Узагальнення вивченого матеріалу

1. Об'єднання у групи

(учні складають з отриманих букв слова та пояснюють їх значення: спринтер, стаєр, велотрек)

Спринтер (англ. sprinter, від sprint — біг на короткі дистанції), спортсмен, що спеціалізується в проходженні коротких дистанцій (у легкій атлетиці, ковзанярському спорті, плаванні, велосипедному спорті і ін.).

Стаєр - бігун на довгі дистанції.

2. «Велоперегони»

(Запрошуємо усіх на велоперегони. Одна команда добереться до фінішу першою та виграє змагання. Рух по велотреку здійснюється проти годинникової стрілки. Учні I команди повертають стрілку велотреку на позначку 1812 рік)

2.1. Робота з текстом

Зупинка «1812 рік»

Активна і пасивна лексика

I команда читає I частину тексту.

Незамінний «костотрус»

I частина

У 2005 році у Великобританії провели опитування громадської думки, в результаті якого найвизначнішим технічним винаходом від 1800 року було визнано велосипед. За байки проголосувало більше опитаних, ніж за інші винаходи разом узяті. Яка ж історія винайдення цього винаходу і в чому його популярність?

До XIX століття відомості про винахідників велосипеда неясні, підозрілі і дуже часто сфальсифіковані. У 1812 році німецький винахідник Драйс створив перший самокат і назвав його «машиною для ходіння». Самокат було обладнано сідлом і кермом. Винахід Драйса назвали на його честь «дрезиною».

У 1839 – 1840 роках шотландський коваль К. Макміллан удосконалив винахід Драйса, додавши педалі, і створив перший велосипед. У 1845 році англієць Р. У. Томпсон запатентував надувну шину, але, на жаль, його винахід було надовго забуто. Аж у 1888 році Джон Бойд Данлоп заново винайшов шину з каучуку. До того часу велосипеди мали прізвисько «костотруси».

2.1.2. Презентація світлин давніх велосипедів.

2.1.3. Запитання до команд (за кожне питання команда заробляє 1 бал):

- Які слова належать до активної лексики? (загальноживані)
- На які дві групи поділяється пасивна лексика? (застарілі, неологізми)
- Які слова належать до застарілих? (архаїзми та історизми)
- Яка різниця між архаїзмами та історизмами?

2.1.4. Завдання 1.

Визначте та запишіть у зошит, до якої групи належать підкреслені у тексті слова (велосипед, байк, дрезина)

Зупинка «1860 рік»

Лексика за походженням

II команда читає II частину тексту.

II частина

Через 15 років після винаходу Томпсона, П'єр Мішо (Париж), ремонтуючи старий самокат, встановив на передні колеса дві педалі, і ще через два роки розпочався серійний випуск таких машин з назвою «велосипед» («VELO» - швидко, «PED» - нога).

Відтоді кожен з винахідників намагався по-своєму удосконалити цей засіб пересування. Серед таких спроб були не тільки вдалі корисні пристосування до велосипеда, але й безглузді та некомфортні.

2.1.5. Презентація фотографій давніх велосипедів

2.1.6. Запитання до команд:

- На які дві групи поділяється українська лексика за походженням? (власне українські та іншомовні)

На презентації – карта Європи.

- Наведіть приклади запозичень з різних мов.
- Що таке інтернаціоналізми?

2.1.7. Гра «Лото»

(учні отримують картки з іншомовними словами і розкладають їх відповідно до країн їхнього походження)

3.

Країна	
Давня Греція	Давній Рим
Англія	Франція
Польща	Німеччина
Італія	Росія
Бібліотека	Аудиторія
Театр	Дисципліна
Футбол	Бюро
Трамвай	Інженер
Повидло	Шахта
Скарб	Бутерброд
Композитор	Книголюб
Банк	Завод

Зупинка «1884 рік»

Лексика за стилістичним вживанням

III група читає III частину тексту.

III частина

До речі, назва ровер, яку сьогодні часто використовують на наших теренах, прийшла з Англії. У 1884 році англійський винахідник Дж. Старлі розробив велосипед, що найбільше нагадує сучасний, і з наступного року почав їх випуск під маркою «Rover». Сьогодні у світі велосипед – найрозповсюдженіший транспортний засіб. Він став таким завдяки низькій вартості (включно з вартістю використання), малій вазі та розмірам, відсутності потреби в пальному та безпеці. У розвинутих країнах велосипеди набувають популярності завдяки спортивному навантаженню та екологічній чистоті.

2.1.8. *Проблемне запитання:* Чи є слово *ровер* літературним?

(назвати інші аналоги-діалектизми)

3.1.4. Завдання 2. «Таємний код»

(на презентації наведено терміни та визначення; командам необхідно встановити відповідність (записуються лише цифри))

1. Загальноживані слова
2. Діалектизми
3. Професіоналізми
4. Терміни
5. Офіційно-ділова лексика
6. Розмовна лексика
7. Жаргонізми

1. Слова, вживання яких обмежене певною місцевістю.
2. Слова, які позначають наукові поняття.
3. Емоційно забарвлені слова, які вживаються групами людей, пов'язаних спільністю інтересів.
4. Слова, які використовуються в офіційно-діловому стилі та позбавлені емоційного забарвлення.
5. Слова, якими користуються всі мовці незалежно від віку, освіти, посади.
6. Слова, які вживають люди певної професії.
7. Слова, що вживаються у повсякденному спілкуванні, у побуті людей.

Руханка

(якщо учитель називає архаїзм – учні присідають, історизм – руки вверх, неологізм – покрутилися на місці)

Кошовий, ланіти, біемікс, аршин, пря, рать, тінейджер.

2.2. Зупинка «2011 рік»

2.2.1. Робота з підручником

Лексичний розбір (речення (презентація)

BMX – це велосипед для спортивної акробатики.

2.2.2. Завдання 3. «Поєднай слова»

Команда вводить в речення слова «велосипед», «здоровий», «розвага», «спорт».

V. Підсумок уроку

1. Тести.

1. Запозичене слово є в реченні:

А Що минуло, те вже не вернеться.

Б Прийшла пора грибів і журавлів, вдягнувся в золоту кирею ліс.

В Стрункі черешні, як мадонни, стоять у чарівнім вбранні.

Г Місяць піднявся вгору, поменшав і став жовтогарячим.

1. Застаріле слово є в реченні:

А Ракетяться ранкові небеса.

Б Гуля розгойдана стихія.

В Рушив пращур у Крим по рибу, мажа поскрипує.

Г Вже скоро, скоро хмарнокриллі дні завісять світ марудними дощами.

3. Фразеологізм “винаходити велосипед” має значення:

- А Займатися пошуками того, що вже давно відоме.
- Б Відкривати щось нове, геніальне, не бачене досі у світі.
- В Дізнатися цікавий факт, історію.
- Г Заплатити багато грошей за якусь справу.

3. Усі слова є термінами:

- А гороскоп, календула, префікс, груша
- Б бюлетень, делегація, аташе, атом
- В підмет, лексикологія, історизм, стилістика
- Г рондо, геометрія, традиція, синус, кут

5. У якому рядку всі слова синоніми?

- А розумний, мудрий, недалекий
- Б дивний, неймовірний, великий
- В м'який, лагідний, твердий
- Г сяючий, блискучий, променистий

5. Який словник пояснює лексичне значення усіх слів?

- А орфографічний
- Б тлумачний
- В словник іншомовних слів
- Г етимологічний.

2. Самооцінювання.

	Завжди	Зазвичай	Іноді	Ніколи
Я добре співпрацював зі своїми товаришами				
Я намагався зрозуміти та обговорити спільні завдання				
Я завжди брав участь у виконанні завдань				
Я висловлював нові ідеї та вносив пропозиції				
Я запрошував інших до роботи та підбадьорював				

3.

3. Оцінювання роботи груп.

Контрольне запитання до уроку

До якої групи слів належить слово «VELOУРОК»? (оказіоналізми)

VI. Визначення домашнього завдання

Скласти твір про свій улюблений вид спорту, використовуючи різні за вживанням групи слів.